

Eessõna

Kadri Tüür

Studia Vernacula peatoimetaja 2017

Hea lugeja!

Käesolev *Studia Vernacula* number keskendub nii abstraktsemate kui konkreetsemate näidete varal küsimusele, mida me peame silmas, kui ütleme „käsitöö“. Nostalgilis-etnograafiline kujutluspilt käpikut kudevast memmekesest saadab kusagil „pinna all“ ka meie praeguste rahvusliku käsitöö ja pärandtehnoloogiate uurimisele, taasloomisele ning ajakohastamisele pühendatud jõupingutuste pealtvaatajaid. See ei tee uurimist kergemaks, küll aga näitab kätte need kohad ühiskondlikus teadvuses, mille üle tuleks arutleda vahest senisest enam. Oma käsitöö raha vastu vahetamisest elatunud inimesi on Eesti aladel leidunud tõenäoliselt vähemalt viimased tuhat aastat. „Anonüümse rahvaloomingu“ narratiiv, samuti Eesti ajaloo kirjutamine rahvuste ja seisuste vastandamisele tugineva loona ei ole soosinud käsitöölise mitmekesise seltskonna ega nende autorsuse määra uurimist ühe või teise üksikeseme, esemegrupi või ka tehnoloogia lõikes. Kui aga läheneda meie ainelisele rahvakultuurile tehnoloogiate perspektiivist, kerkivad kuidasküsimuste kõrval alati üles ka miks-küsimused, seda nii edulugude kui hääbumiste puhul.

Selles näen Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias viljeldava esemeuurimusliku lähenemise tugevust: kui me saame aru, kuidas üks või teine ajalooline artefakt on valmistatud, oskame ka paremini oletada, miks on omaaegsed meistrid teinud just selliseid valikuid. Kas tegu on unikaalse eseme, esemete sarja või hulga identsete esemetega? Kust jookseb käsitöö ja toodangu vaheline piir? Kas käsitööga on võimalik ära elada? Ilmselt ei esitata neid küsimusi 21. sajandil esimest ega ka viimast korda ajaloos. Üheks võimalikuks kohaks, kust neile vastust otsida, ongi tehnoloogiad kui töövahendite ja -võtete ning materjalide kooslused.

Ajakiri, nagu ka muu oskustööd nõudev näputöö, ei sünni kunagi harjutamata ega tühjalt kohalt.

Tänu ajakirja asutaja ja esimese peatoimetaja Priit-Kalev Partsi tööle oli aasta algul numbri koostamist alustades olemas soliidne kaastööde portfell põhiaartiklite ja praktikapeegli rubriigi jaoks. Sellele lisandus väga keeruline, aga oluline tõlkeartikkel, mille idee pakkus välja Kristi Jõeste. Helen Kästik omakorda leidis täpselt sobiva inimese, kes kirjutas artiklit meie oludesse kontekstualiseeriva saatesõna. Helen Kästiku ja Kanni Labi täpne ja kõigis pisinüanssides kaasa mõtlev toimetajatöö on siinsetel artiklitel aidanud

Kadri Tüür. Lauri Kulpsoo foto.

saada parima võimaliku vormi. Sellele on eelnenud ka autorite suur töö retsensentide näpunäidete kohaselt, keda siinkohal samuti kõiki – nimesid nimetamata – toimetuse nimel tänada soovin. Retsensentide leidmisse ning nendega suhtlemisse on oma aega ja intellektuaalset ressursi panustanud kõik tiitellehe pöördel märgitud inimesed, iseäranis aga Madis Rennu, Ave Matsin ja Kristi Jõeste.

Studia Vernacula ei näeks nii ilus välja ilma kujundaja Kristjan Mändmaa ja tema käealuste jõupingutusteta. Käelist pärandit ja esemete valmistamise protsesse kajastavaid artikleid ei saa avaldada ilma rikkaliku pildimaterjalita. Kogu toimetustööd, iseäranis selle rahalist poolt aitab joone peal hoida Lembe Lahtmaa, kes oma tasasel, kuid järjekindlal moel suudab korras hoida nii eelarvetabeli kui fotokaustad. Ajakirja rahakotirauad ja osakonna üldine ideoloogiline juhtimine on Ave Matsini käes, kes on kogu „Leivanumbri“ valmimise protsessi juures väga tõsiselt kaasa löönud – iseäranis suur tänu sissejuhatuse juures tehtud töö eest!

Suurepärane ja kiire koostöö oli meil ka tõlkija Hele Priimetsa ja inglise keele toimetaja Jonathan Roperiga – meil jääb üle ainult teie täpsusest, kiirusest ja tõhususest järgmiste numbrite juures eeskujuga võtta!

Loodame, et ka meie head lugejad saavad ajakirjast samasugusel hulgal positiivseid emotsioone ja uusi ideid kui tegijadki. Kui „Leivanumber“ läbi loetud, kohtume juba järgmisel aastal uue Studia Vernacula numbri juures!

Foreword

Kadri Tüür

Editor-in-chief of the current issue of *Studia Vernacula*

Dear reader,

The current issue of *Studia Vernacula* focuses on the question: what do we mean when we say ‘handicraft’? This question is examined by means of case studies, as well as from a more abstract perspective. Somewhere ‘under the surface’ there still lingers among onlookers of our efforts at studying, recreating and updating heritage techniques, the image of a lonely old lady knitting mittens. This image does not make our work easier, but it certainly points to issues present in the public mind that require further discussion. It is quite probable that there were already a thousand years ago people living in the territory of Estonia who made their living by exchanging their handicraft goods for money. The narrative of ‘anonymous folk culture’, as well as the custom of writing history based on oppositions between ethnic groups and classes, has not exactly facilitated research on the motley crew of local craftsmen and -women. This is true as far as the questions of authorship in connection to an item, to an item group, or to a technique are concerned. When we start to look at our material cultural heritage from the point of view of technologies, *why*-questions always emerge parallel to *how*-questions – whether the study material be a part of a success story or of an extinction story.

This is what I regard as the main strength of the artefact-centred research carried out at the University of Tartu Viljandi Culture Academy: if we understand how an item has been created, we have better grounds for making guesses as to why each smaller decision shaping the final artefact was made. Is it a unique artefact, or one in a series of similar items, or was it mass produced? Where does the borderline lie between handicraft and production? Is it possible to make a living from handicraft? Quite evidently, we in the twenty-first century are not the first ones in history, nor the last, to ask such questions. One possible route is to seek solutions to such questions by studying technologies, understood here as a combination of tools, working methods, and materials.

A journal, in common with other craft products, can only start to be put together once there is a strong and stable foundation to build on.

It was thanks to the initiator and the first editor-in-chief of *Studia Vernacula*, Priit-Kalev Parts, that the editorial team, when we started working on the current issue, had a solid supply of contributions as research articles as well as under the rubric of practical testing-based research. Kristi

Jõeste suggested an indispensable, albeit demanding, article to be translated as a theoretical introduction to the central topic of this issue: professional handicraft. Helen Kästik found just the right Estonian researcher to write the accompanying essay that links the European topics to our local context. The meticulous editorial work done by Helen Kästik and Kanni Labi has helped the contributions in this issue achieve the finest possible form. This is not to mention the intense work by the authors themselves in re-working their texts in accordance with the remarks of the anonymous referees, whom – without mentioning any names – I would also like to thank for their effort on behalf of the editorial team. Referees were found with the help of all the members of the editorial team, but it was Madis Rennu, Ave Matsin and Kristi Jõeste who especially contributed their time and intellectual resources here.

Studia Vernacula would not look as stunning as it does without the efforts of the designer Kristjan Mändmaa and his co-workers. It is not conceivable that craft-related research should be published without rich illustrative material. Our project manager Lembe Lahtmaa has demonstrated her great capability of keeping both the budget tables and the picture folders in good order with little fuss. The finances, as well as the general ideological leadership of the Department of Native Crafts, are in the hands of Ave Matsin. Her devotion to the topic of the current issue is especially evident in the Introduction.

Our co-operation with the translator Hele Priimets and English language editor Jonathan Roper was excellent and prompt – we'll have to keep up with your efficiency in the future!

Hopefully our readers will gain as many positive emotions and new ideas from this issue as our authors and our editorial team did. “Breadwinner“ will be followed by a new issue in just a year's time!